
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

עיונים בסוגיות ≈מיהו יהודי≈ ; במשנת חז"ל - 7106

תאריך עדכון אחרון 08-07-2018

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: תלמוד והלכה

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר א'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר יאיר פורסטנברג

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: yair.furstenberg@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: 11:00-12:00

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

הקורס יבחן את מקורות חז"ל העוסקים בשאלות יסוד בתחום הזהות היהודית: כיצד נקבע מעמד הוולד, מה כרוך בתהליך הגיור, ומה מעמדן של קבוצות פורשות, נתחקה אחר תרומתם הייחודית של חז"ל בתחום זה תוך השוואה לתפיסות אלטרנטיביות של הבדלה בין יהודים לנוכרים במקרא ובתקופת בית שני. במקביל, נבחן את תפיסת האזרחות של החכמים על רקע גישות רומיות ואחרות מן העולם העתיק.

מטרות הקורס:

1. הכרת ההקשרים היסטוריים, החברתיים והדתיים שבתוכם עצבו חכמים את דיני הזהות היהודית.
2. זיהוי תהליכים טקסטואליים והלכתיים בתחומים אלו.
3. עיון בהשפעות חיצוניות אפשריות על גישתם של החכמים
4. פיתוח מיומנות קונטסטואלית מתוך התנסות בקריאת המקורות.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

1. לאפיין את המדיניות ההלכתית של חכמים.
2. לדון בהשוואה בין מקורות חז"ל למקורות אחרים ביהדות העת העתיקה
3. לזהות תהליכים טקסטואליים ולהציע להם הסברים.
4. לדון באופן ביקורתי בתיאוריות מחקריות על נושא הזהות היהודית.

דרישות נוכחות (%) :

85

שיטת ההוראה בקורס: קריאה צמודה של מקורות ודיון בספרות מחקר

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

- [1] ייחוס דרך האם: מקרא, עזרא, ספרות בית שני, וחז"ל
- [2] חכמים והחוק הרומי: מעמד היילוד ודין עבר משוחרר
- [3] ייחוס
- [4] גיור: שורשי התופעה
- [5] עיצוב טקס הגיור: מילה וטבילה
- [6] מעמד השומרונים
- [7] משומדים

חומר חובה לקריאה:

מ' סמט, "הגיור במאות הראשונות לספירה", בתוך: יהודים ויהדות בימי הבית השני המשנה והתלמוד, בעריכת מ' שטרן, י' גפני וא' אופנהיימר, ירושלים תשנ"ג, 316-343
ח' בירנבוים, "טומאת נוכרים בעת העתיקה", קתדרה 139 (תשע"א), עמ' 7-30
ד' פלוסר, "טבילת יוחנן וכת מדבר יהודה", יהדות ומקורות הנצרות, ירושלים תשמ"ב, עמ' 81-112
ל"ה פלדמן, "גיור וסינקרטיזם", בתוך: מחקרים בתולדות ישראל בתקופת הבית השני, בעריכת ד' שוורץ, ירושלים תשנ"ו, עמ' 344-369
י' אליצור, "הכותים בדברי התנאים: במשנה, בתוספתא ובברייתות", בתוך: ישראל והמקרא, עמ' 393-414
י' פורסטנברג, 'מעמד השומרונים בהלכה התנאית על רקע תפיסת האזרחות הרומית', ציון פב (תשע"ז), עמ' 157-192

S.J.D. Cohen, "The Origins of the Matrilineal Principle in Rabbinic Law", *AJS Review* 10/2 (1985): 19-53

R. Katzoff, "Children of Intermarriage: Roman and Jewish Conceptions", *Rabbinic Law in its Roman and Near-Eastern Context*, Tübingen 2003, 277-286

N. B. Dohrman, "Manumission and Transformation in Jewish and Roman Law", *Jewish Biblical Interpretation and Cultural Exchange*, edited by N.B. Dohrman and D. Stern, Pennsylvania 2011

S.J.D. Cohen, "From Ethnos to Ethno-Religion", *Beginning of Jewishness*, pp. 109-139

M. Lavee, "The 'Tractate' of Conversion: BT Yeb. 46-48 and the Evolution of the Conversion Procedure", *European Journal of Jewish Studies* 4,2 (2010), 169-213

A. Schremer, "Thinking about Belonging in Early Rabbinic Literature", *JSJ* 43(2012):249-275

Y. Furstenberg, "Initiation and the Ritual Purification from Sin: Between Qumran and the Apostolic Tradition", *Dead Sea Discoveries* 23 (2016), pp. 365-394

חומר לקריאה נוספת:

ד' שוורץ, אגריפס הראשון מלך יהודה האחרון, ירושלים תשמ"ז, עמ' 137-143
י' מלז-מודז"יבסקי, "tantum suos Filios": החוק הרומי והזהות היהודית", בתוך: לאוריאלי: מחקרים בתולדות ישראל בעת העתיקה, ירושלים תשס"ו, עמ' 359-384
י' קויפמן, תולדות האמונה הישראלית, ח, עמ' 290-303
ש' יפת, אמונות ודעות בספר דברי הימים, עמ' 278-299

י' קורן, 'יצירת מעמד יהודי ערל בספרות התנאית', ציון פב (תשע"ז), עמ' 397-438
א' שמש, 'המבדיל בין בני אור לבני חשך, בין ישראל לעמים', ד' בויארין ומ' הירשמן (עורכים), עטרה לחיים, ירושלים תש"ס, עמ' 209-220

J.M. Baumgarten, "Exclusion from the Temple: Proselytes and Agrippa I", *JJS* 33 (1982):215-225

M. Goodman, *Mission and Conversion*, Oxford 1994, pp. 60-90

D. Boyarin, *Border-Lines: The Partition of Judaeo-Christianity*, Philadelphia 2004, pp. 44-67, ("Yavne, Nicaea and the Rabbinic Rule of Faith")

M. Lavee, "The Samaritans May be Included: On the Rejection of Quasi-Jewish

Identities in the Bavli", Samaritans - Past and Present: Current Studies, edited by M. Mor and F. V. Reiterer, Berlin 2010

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :
מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 75 %
הרצאה 0 %
השתתפות 0 %
הגשת עבודה 25 %
הגשת תרגילים 0 %
הגשת דו"חות 0 %
פרויקט מחקר 0 %
בחנים 0 %
אחר 0 %

מידע נוסף / הערות: